

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 1MCdo/10/2013
Identifikačné číslo spisu: 3810210199
Dátum vydania rozhodnutia: 27.01.2016
Meno a priezvisko: JUDr. Martin Vladík
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2016:3810210199.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci navrhovateľov 1/ U., bývajúceho v T., 2/ T. bývajúcej v T., oboch zastúpených JUDr. Pavlom Trnkom, advokátom v Bánovciach nad Bebravou, Novomeského č. 1322/16, proti odporcovi F., bývajúcemu v F. XXX/X, zastúpenému JUDr. Jánom Lackom, advokátom v Kanianke, Bojnická cesta 28/5, o ochranu osobnosti a zaplatenie nemajetkovej ujmy, vedenej na Okresnom súde Prievidza pod sp. zn. 6 C 117/2010, o mimoriadnom dovolaní generálneho prokurátora Slovenskej republiky proti rozsudku Okresného súdu Prievidza zo 7. októbra 2011 č. k. 6 C 117/2010-94 a proti rozsudku Krajského súdu Trenčín z 27. novembra 2012 sp. zn. 6 Co 11/2012, takto

rozhodol:

Mimoriadne dovolanie o d m i e t a.

Odporca je povinný zaplatiť navrhovateľovi 1/ trovy konania o mimoriadnom dovolaní vo výške 53,69 €, k rukám právneho zástupcu JUDr. Pavla Trnku, advokáta v Bánovciach nad Bebravou, Novomeského č. 1322/16, do 3 dní.

Odporca je povinný zaplatiť navrhovateľke 2/ trovy konania o mimoriadnom dovolaní vo výške 53,69 €, k rukám právneho zástupcu JUDr. Pavla Trnku, advokáta v Bánovciach nad Bebravou, Novomeského č. 1322/16, do 3 dní.

Odôvodnenie

Okresný súd Prievidza rozsudkom zo 7. októbra 2011 č. k. 6 C 117/2010-94 uložil povinnosť odporcovi zaplatiť navrhovateľovi 1/ 8.300 €, v lehote 3 mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia a navrhovateľke 2/ 8.300 €, v lehote 3 mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia s tým, že o trovách konania súd rozhodne až po právoplatnosti rozhodnutia vo veci samej. V odôvodnení svojho rozhodnutia poukázal na to, že v trestnom konaní vedenom na Okresnom súde Prievidza pod sp. zn. 2 T 30/2007 bola preukázaná vina odporcu na dopravnej nehode z XX. Y. XXXX, v dôsledku ktorej zomrel U., nar. XX. decembra XXXX - najstarší syn navrhovateľov 1/ a 2/. Ustálil, že v dôsledku tejto dopravnej nehody spôsobenej odporcom došlo k zásahu do osobnostného práva navrhovateľov 1/ a 2/ tak, že bolo zasiahnuté do ich súkromného a rodinného života, pričom následky sú trvalé a neodstrániteľné. V súvislosti so smrťou

syna navrhovateľov došlo aj k zhoršeniu ich zdravotného stavu, čím konaním odporcu boli porušené aj ich práva na ochranu zdravia. Dospel k záveru, že týmto zásahom do telesnej integrity poškodeného subjektu syna navrhovateľov, ktorým mu bol odňatý život, došlo k tak závažnému zásahu do práva na ochranu osobnosti navrhovateľov 1/ a 2/, že im možno nárok na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch priznať každému z nich ako samostatný nárok v zmysle podaného návrhu. K vznesenej námietke premlčania práva na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch vznesenej odporcom súd uviedol, že si navrhovatelia mohli uplatniť nárok na peňažnú satisfakciu až po skončení trestného konania, keďže otázka zodpovednosti odporcu za dopravnú nehodu bola rozporovaná aj v prebiehajúcom trestnom konaní. Právo na peňažné zadost'učinenie sa premlčuje, a to vo všeobecnej premlčacej dobe, ktorá začína plynúť odo dňa, kedy tento nárok mohol byť uplatnený prvýkrát. Okrem toho podľa názoru súdu je zrejmé, že zásah do osobnostných práv oboch navrhovateľov je prítomný neustále, a to nielen po uplynutí určitej lehoty od škodovej udalosti, ale nepochybne aj v čase konania súdu.

Krajský súd Trenčín rozsudkom z 27. novembra 2012 sp. zn. 6 Co 11/2012 na odvolanie odporcu rozsudok okresného súdu potvrdil. Konštatoval, že okresný súd správne pri posudzovaní premlčania nároku navrhovateľov na náhradu za nemajetkovú ujmu, pri počítaní všeobecnej premlčacej doby podľa § 101 Občianskeho zákonníka, vychádzal z dátumu právoplatnosti rozsudku odvolacieho súdu v trestnom konaní proti odporcovi, t. j. 20. apríla 2009, ktorým sa definitívne ustálil skutkový záver o tom, kto a akým motorovým vozidlom spôsobil smrť dieťaťa navrhovateľov. Až vtedy sa objektívne mohli navrhovatelia domáhať svojho nároku na ochranu osobnosti proti odporcovi (do právoplatnosti trestného konania bol totiž spochybňovaný skutkový stav samotným odporcom). Pokiaľ navrhovatelia uplatnili svoj nárok proti odporcovi 16. júla 2010, uplatnili ho včas.

Na podnet odporcu podal generálny prokurátor Slovenskej republiky (ďalej len generálny prokurátor) mimoriadne dovolanie proti rozsudku Okresného súdu Prievidza zo 7. októbra 2011 č. k. 6 C 117/2010-94 a proti rozsudku Krajského súdu Trenčín z 27. novembra 2012 sp. zn. 6 Co 11/2012. Podľa názoru generálneho prokurátora bol týmito rozsudkami porušený zákon, keďže sú založené a spočívajú na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 243e ods. 1 O.s.p. a § 243f ods. 1 písm. c/ O.s.p.), prokurátor žiadal napadnuté rozsudky odvolacieho súdu a súdu prvého stupňa zrušiť a vec vrátiť Okresnému súdu Prievidza na ďalšie konanie. Za podstatnú považoval skutočnosť, že súd nesprávne právne posúdil premlčanie práva na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch a s tým súvisiacu otázku začiatku plynutia premlčacej doby. Počiatok plynutia všeobecnej trojročnej premlčacej doby náhrady za nemateriálnu ujmu je podľa § 101 Občianskeho zákonníka viazaný na okamih, kedy došlo k neoprávnenému zásahu objektívne spôsobilého porušiť alebo ohroziť osobnostné práva fyzickej osoby. Premlčacia doba začína plynúť dňom nasledujúcim po dni, kedy došlo k neoprávnenému zásahu do osobnostných práv. Zásah do práv navrhovateľov 1/ a 2/ bol jedným konaním odporcu, aj keď nemožno poprieť, že jeho účinky pretrvávajú po dlhú dobu. Tvrdenie, že zásah do osobnostných práv oboch navrhovateľov je prítomný neustále, teda že stále trvá, resp. že zásah začal až právoplatným skončením trestného konania, je neopodstatnené. V predmetnej veci bolo preukázané, že neoprávneným konaním odporcu bolo jedným činom dňa 19. apríla 2002 zasiahané do práva na život syna navrhovateľov, do práva na súkromie a rodinný život navrhovateľov, ktorý nastal momentom jeho smrti a ktorého následky v podobe rôznych foriem ujmy u navrhovateľov stále pretrvávajú. Navrhovatelia preto mohli ich právo na uplatnenie náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch vykonať prvýkrát 20. apríla 2002. Od tohto dňa začala plynúť všeobecná trojročná premlčacia doba, ktorá skončila 20. apríla 2005. Navrhovatelia však ich návrh podali na súde až 16. júla 2010, teda po uplynutí premlčacej doby.

Navrhovatelia 1/ a 2/ navrhli mimoriadne dovolanie generálneho prokurátora ako nedôvodné v plnom rozsahu zamietnuť. Zároveň si uplatnili právo na náhradu trov konania o mimoriadnom dovolaní.

Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd rozhodujúci o mimoriadnom dovolaní (§ 10a ods. 3 O.s.p.) bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243i ods. 2 O.s.p. v spojení s § 243a ods. 3 O.s.p.) preskúmal napadnuté rozhodnutie v rozsahu podľa § 243i ods. 2 O.s.p. v spojení s § 242 ods. 1 O.s.p. a dospel k záveru, že mimoriadne dovolanie treba odmietnuť.

Podľa § 243e ods. 1 O.s.p. ak generálny prokurátor na základe podnetu účastníka konania, osoby dotknutej rozhodnutím súdu alebo osoby poškodenej rozhodnutím súdu zistí, že právoplatným rozhodnutím súdu bol porušený zákon (§ 243f O.s.p.), a ak to vyžaduje ochrana práv a zákonom chránených záujmov fyzických osôb, právnických osôb alebo štátu a túto ochranu nie je možné dosiahnuť inými právnymi prostriedkami, podá proti takémuto rozhodnutiu súdu mimoriadne dovolanie. Podľa § 243f ods. 1 O.s.p. mimoriadnym dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutie súdu za podmienok uvedených v § 243e, ak a/ v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237, b/ konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, c/ rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 243f ods. 1 O.s.p.).

Z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) vyplýva, že systém opravných prostriedkov zakotvený v právnom poriadku zmluvnej strany Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „Dohovor“) musí byť v súlade s požiadavkami čl. 6 Dohovoru. ESLP v rámci svojej rozhodovacej praxe už viackrát konštatoval porušenie čl. 6 Dohovoru vtedy, keď k nariadeniu opätovného preskúmania veci došlo výlučne z dôvodu existencie odlišného právneho posúdenia veci oproti právnemu názoru vnútroštátnych súdov, ktoré vec s konečnou platnosťou prerokovali a meritorne rozhodli (porovnaj *Roseltrans proti Rusku* z roku 2005). Opakovane tiež zdôraznil, že v záujme právnej istoty by právoplatné rozsudky mali vo všeobecnosti zostať nedotknuté a k ich zrušeniu by malo dochádzať iba pre účely nápravy zásadných väd [viď napríklad *Abdullayev proti Rusku* (rozsudok z roku 2010)], resp. závažných pochybení [viď *Sutyazhnik proti Rusku* (rozsudok z roku 2009)]. Za takú vadu alebo pochybenie však nemožno v žiadnom prípade považovať to, že na predmet konania existujú dva odlišné právne názory.

Zároveň ESLP opakovane dospel - na základe sčasti odlišných úvah - aj k názoru, že k porušeniu čl. 6 Dohovoru dochádza tiež vtedy, ak je právoplatné a záväzné rozhodnutie súdu zrušené v rámci mimoriadneho prieskumu, ktorý presadil taký subjekt odlišný od účastníkov konania, len na úvahe ktorého bolo posúdenie vhodnosti alebo potreby podania mimoriadneho opravného prostriedku iniciujúceho tento mimoriadny prieskum. Inštitút veľmi podobný mimoriadnemu dovolaniu upravenému v Občianskom súdnom poriadku bol predmetom skúmania a následnej kritiky ESLP vo veci *Tripon proti Rumunsku* (rozsudok z roku 2008). V tomto rozhodnutí ESLP konštatoval, že v skúmanom prípade prokurátor nekonal na základe vlastnej iniciatívy, ale konal na základe žiadosti jednej zo strán sporu. ESLP zásah prokurátora do takéhoto súkromnoprávneho súdneho konania označil za priťažujúci faktor, pretože, hoci tento štátny úradník konal na základe podnetu účastníka súdneho konania, podanie mimoriadneho dovolania bolo ponechané výlučne na voľnej úvahe prokurátora. ESLP v danej veci preto dospel k záveru, že zrušenie dotknutého právoplatného a záväzného rozhodnutia porušilo sťažovateľovo právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru. Aj aktuálne rozhodnutia ESLP z 9. júna 2015 vydané vo veciach proti Slovenskej republike (*DRAFT-OVA, a.s., PSMA, s.r.o. a COMPCAR, s.r.o.*) pripomínajú význam a obsah princípu rovnosti zbraní a princípu právnej istoty, s ktorými bezprostredne súvisí otázka záväznosti, nezrušiteľnosti a dôveryhodnosti právoplatných súdnych rozhodnutí, ktoré boli napadnuté z iniciatívy generálneho prokurátora vyjadrenej podaním mimoriadneho dovolania.

Uvedené závery ESLP zohľadnilo aj plénum Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“). Vzhľadom na prípady nejednotnosti senátov ústavného súdu pri riešení otázky prípustnosti mimoriadneho dovolania proti rozhodnutiu súdu, ktoré už nadobudlo právoplatnosť a záväznosť, pristúpilo 18. marca 2015 k zjednoteniu rozhodovania senátov ústavného súdu a pod sp. zn. PL.z. 3/2015 prijalo zjednocujúce stanovisko, právna veta, ktorého znie: „Rešpektujúc princíp právnej istoty, ktorá bola nastolená právoplatným rozhodnutím, zohľadňujúc princíp subsidiarity podľa čl. 127 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky ako i výnimočnosť mimoriadneho dovolania ako mimoriadneho opravného prostriedku podávaného generálnym prokurátorom Slovenskej republiky, je jeho prípustnosť v civilnom konaní akceptovateľná za podmienky vyčerpania všetkých zákonom dovolených riadnych, ako aj mimoriadnych opravných prostriedkov, ktoré mal účastník konania k dispozícii a ktoré mohol účinne využiť na ochranu svojich práv a oprávnených záujmov“.

Vyššie uvedené naznačuje, ako tieto súdne orgány (ESLP a ústavný súd), oprávnené za splnenia určitých predpokladov zrušiť aj rozhodnutie najvyššieho súdu, budú rozhodovať v skutkovo a právne podobných veciach, v ktorých generálny prokurátor podá mimoriadne dovolanie napriek tomu, že mimoriadnemu dovolaniu nepredchádzalo využitie všetkých dostupných riadnych a mimoriadnych opravných prostriedkov účastníkom, ktorý podal podnet na mimoriadne dovolanie.

Doterajšia rozhodovacia prax najvyššieho súdu v obdobných prípadoch sa v zásade riadila stanoviskom Občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu, ktoré bolo publikované v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky (ďalej len „Zbierka“) pod č. 36/2008. Právna veta tohto stanoviska znie: „Podanie mimoriadneho dovolania generálnym prokurátorom nie je podmienené využitím riadneho opravného prostriedku účastníkom konania. Mimoriadnym dovolaním v zmysle ustanovenia § 243e O.s.p. môže generálny prokurátor napadnúť aj právoplatné rozhodnutie súdu prvého stupňa“.

Je zrejmé, že stanovisko R 36/2008 vychádza zo záverov, ktoré v súčasnosti nie sú súladné s vyššie spomenutými rozhodnutiami ESLP a zjednocujúcim stanoviskom ústavného súdu. Na posun v judikatúre ústavného súdu a ESLP zareagoval aj Najvyšší súd Slovenskej republiky, ktorý na spoločnom zasadnutí občianskoprávneho a obchodnoprávneho kolégia dňa 20. októbra 2015 schválil a prijal spoločné stanovisko pod č. R 94/2015 na publikovanie, ktorého právna veta znie: „Procesná prípustnosť mimoriadneho dovolania podaného na podnet účastníka je v občianskom súdnom konaní podmienená tým, že tento účastník najprv sám neúspešne využil možnosť podať všetky zákonom dovolené riadne a mimoriadne opravné prostriedky (resp. využiť všetky zákonom prípustné postupy), ktoré boli potenciálne spôsobilé privodiť pre neho priaznivejšie rozhodnutie. Pokiaľ túto možnosť nevyužil, mimoriadne dovolanie treba odmietnuť“.

Z vyššie uvedeného spoločného stanoviska dvoch kolégií najvyššieho súdu teda vyplýva, že rozhodovacia prax Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sa odchyľuje od právnych záverov vyslovených v stanovisku R 36/2008 a jeho závery sú už prekonané.

Prípustnosť dovolania vymedzuje Občiansky súdny poriadok stanovením jednak určitých objektívnych znakov rozhodnutia [§ 238 O.s.p. (pokiaľ ide o rozsudok odvolacieho súdu) a § 239 O.s.p. (pokiaľ ide o uznesenie odvolacieho súdu)], jednak objektívnym zadefinovaním závažných procesných väd uvedených v § 237 ods. 1 O.s.p. Vzhľadom na to, že na procesné vady konania taxatívne vymenované v § 237 ods. 1 O.s.p. je dovolací súd povinný prihliadať ex lege (viď § 242 ods. 1 O.s.p.) vždy - teda bez ohľadu na to, či boli alebo neboli v dovolaní namietané, je opodstatnený záver, že v zásade každé dovolanie podané v občianskom súdnom konaní proti rozhodnutiu odvolacieho súdu (s výnimkou exekučného konania - viď § 237 ods. 2 O.s.p.) otvára priestor pre posúdenie správnosti niektorých aspektov procesného postupu súdu, ktorý vydal dovolaním napadnuté rozhodnutie a tým zároveň dáva určité vyhliadky na úspech dovolateľa v konaní o dovolaní. Každé dovolanie je teda v tomto zmysle potenciálne spôsobilé podstatne ovplyvniť rozhodnutie v merite veci.

Postup účastníka občianskeho súdneho konania, ktorý mal v určitom prípade možnosť napadnúť rozhodnutia súdov odvolaním alebo dovolaním, uvedenú možnosť ale nevyužil, i keď tieto opravné prostriedky mali potenciál podstatne ovplyvniť rozhodnutie súdu, sa prieči zásade „vigilantibus iura scripta sunt“ zdôrazňujúcej procesnú povinnosť účastníka vyvinúť vlastnú aktivitu a iniciatívu tak, aby sám svojimi procesnými úkonmi riadne, včas a s dostatočnou starostlivosťou a predvídavosťou sledoval ochranu svojich subjektívnych práv. Pokiaľ účastník konania zostane v naznačenom smere pasívny, je (neskoršia) aktivita generálneho prokurátora vyúsťiaca do podania mimoriadneho dovolania neprípustná a nemôže mať procesné dôsledky predpokladané Občianskym súdnym poriadkom v ustanoveniach § 243e až § 243j O.s.p. Aj ústavný súd už dávnejšie konštatoval, že „ak účastník konania mohol podať dovolanie a neurobil tento procesný úkon, nemá už žiadnu možnosť dosiahnuť podnetom podanie mimoriadneho dovolania“ (viď PL. ÚS 57/99).

V danom prípade prebehlo štandardné dvojstupňové konanie, v ktorom mal odporca možnosť realizovať svoje procesné oprávnenia. Zo spisu nevyplýva, že by sám náležite chránil svoje práva a konal

dostatočne predvídavo, starostlivo a obozretne. Odporca nepodal dovolanie proti rozsudku Krajského súdu v Trenčíne z 27. novembra 2012 sp. zn. 6 Co 11/2012. V zmysle vyššie uvedeného výkladu najvyššieho súdu to znamená, že sám nevyužil dostupný mimoriadny opravný prostriedok, ktorý mal k dispozícii a ktorý bol potenciálne spôsobilý podstatne ovplyvniť rozhodnutie vo veci. Vzhľadom na pasivitu samotného odporcu pri včasnej ochrane jeho práv je procesne neprípustná dodatočná aktivita generálneho prokurátora, ku ktorej došlo podaním mimoriadneho dovolania podnecovaného odporcom.

Z týchto dôvodov najvyšší súd odmietol mimoriadne dovolanie ako procesne neprípustné (§ 243i ods. 2 O.s.p. v spojení s ustanoveniami § 243b ods. 5 O.s.p. a § 218 ods. 1 písm. c/ O.s.p.).

Povinnosť nahradiť trovy konania má v konaní o mimoriadnom dovolaní ten, kto podal podnet na podanie mimoriadneho dovolania (§ 148a ods. 2 O.s.p.), v danom prípade je ním odporca. V konaní o mimoriadnom dovolaní boli procesne úspešní navrhovatelia 1/ a 2/ a vzniklo im právo na náhradu trov konania proti odporcovi, ktorý úspech nemal (§ 243b ods. 5 O.s.p. v spojení s § 224 ods. 1 O.s.p. a § 142 ods. 1 O.s.p.). Navrhovatelia 1/ a 2/ boli zastúpení spoločným právnym zástupcom a príslušným návrhom si uplatnili aj právo na náhradu trov dovolacieho konania (§ 243b ods. 5 O.s.p. v spojení s § 151 ods. 1 O.s.p.). Dovolací súd každému navrhovateľovi samostatne priznal náhradu spočívajúcu v odmene advokáta zastupujúceho dvoch účastníkov (ktorý ich zastupoval aj pred súdmi nižších stupňov) za 1 úkon právnej služby poskytnutej dvom účastníkom vypracovaním vyjadrenia k mimoriadnemu dovolaníu z 11. júla 2014 [§ 13 ods. 1 písm. c/ vyhlášky č. 655/2004 Z.z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb (ďalej len „vyhláška“)]. Základnú sadzbu tarifnej odmeny za tento úkon právnej služby určil podľa § 10 ods. 1 písm. a/ v spojení § 10 ods. 8 a zníženú podľa § 13 ods. 2 vyhlášky, vo výške 45,65 €, čo s náhradou výdavkov za miestne telekomunikačné výdavky a miestne prepravné vo výške jednej stotiny výpočtového základu [§ 16 ods. 3 vyhlášky (t. j. 8,04 €)], predstavuje spolu 53,69 €, pre každého jednotlivého účastníka na strane navrhovateľov, v postavení samostatného procesného spoločenstva.

Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 2 : 1.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.